

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา

THE COMPETENCY DEVELOPMENT MODEL OF LEARNING MANAGEMENT FOR SOCIAL STUDIES TEACHERS IN PRIMARY EDUCATION

วิทยา นนทนา¹ อรพิน ศิริสัมพันธ์² และสิริวรรณ ศรีพหล³
Wittaya Nonnapa¹ Orapin Sirisamphan² and Siriwan Sripahol³

¹หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม

²หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม

³หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา 2) ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา และ 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ครูสังคมศึกษา จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา มีหลักการของรูปแบบ ได้แก่ 1) การพัฒนาความรู้เนื้อหาผนวกวิธีสอน 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และ 3) การพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กิจกรรมการพัฒนา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก และ 6 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การฝึกอบรม มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ วิเคราะห์ และเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ วางแผน และฝึกฝน 3) การคิด มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ สังเกต และสะท้อนคิด

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าครูสังคมศึกษาทุกคนมีพัฒนาการโดยรวมสูงขึ้น

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ พิจารณาประสิทธิผลและคุณภาพของรูปแบบ ดังนี้

3.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า ครูสังคมศึกษามีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้หลังเข้าร่วมการพัฒนาสูงกว่าก่อนเข้าร่วมการพัฒนา และมีพัฒนาการผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

3.2 คุณภาพของรูปแบบ พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จุดเด่นของรูปแบบ ได้แก่ การวิจัยปฏิบัติการ การใช้โรงเรียนเป็นฐาน การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง และความเหมาะสมของกิจกรรมการพัฒนา และข้อควรปรับปรุง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล และปัญหาของกระบวนการวิจัย

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) develop the competency development model of learning management for social studies teachers in primary education; 2) test the competency development model of learning management for social studies teachers in primary education; and 3) evaluate the competency development model of learning management for social studies teachers in primary education. The target group consists of six social studies teachers. The tool used in this research is the competency development model of learning management for social studies teachers in primary education. The content analysis and descriptive statistic are applied for data analysis. The results indicate that:

1. The principles of the competency development model of learning management for social studies teachers in primary education are 1) pedagogical content knowledge development; 2) action learning; and 3) school-based development. The development activities comprise of three main procedures and six small steps namely 1) training with two small steps: analysis and learning; 2) teaching activities with two small steps: planning and practice; and 3) thinking with two small steps: observe and reflect.

2. The test results of the competency development model of learning management for social studies teachers in primary education how that all social studies teachers earn higher development in overall.

3. The evaluation results of model of learning management competency, efficiency and quality of model indicate that

3.1 The efficiency of model is found that the social studies teachers earn higher learning management competencies after participating in the development model and pass the determined evaluation criteria;

3.2 The quality of model is found that the overall satisfaction of target group toward the developed model is at highest level. The advantages of this model are action research, school-based, self-confidence improvement, and appropriate development activities. The disadvantages, however, are personal problems and research process problems.

คำสำคัญ

การพัฒนารูปแบบ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้

Keywords

Model Development, Learning Management Competency, Social Studies

ความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ในขณะที่สถานศึกษามีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรที่แตกต่างตามบริบทของตน เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศไทย วัตถุประสงค์ที่กล่าวถึงความเป็นพลเมืองที่ดีเป็นภารกิจหลักของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระคือ 1) ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ และ 5) ภูมิศาสตร์ การเรียนรู้สังคมศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรส่งเสริมให้เรียนรู้และเกิดมโนคติขั้นพื้นฐานโดยอาศัยวิธีการศึกษาของสังคมศาสตร์ในการจัดการประเด็นและปัญหาต่างๆ การคิดอย่างไตร่ตรอง การวิพากษ์สังคมและการปฏิบัติ และสามารถพัฒนาตนเองในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมให้เป็นพลเมืองดี มีคุณค่าต่อสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (Michaelis and Garcia, 1996)

การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาจากรวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์พบปัญหาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาหลายประการส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับคุณภาพ ครู ครูสังคมศึกษาจำนวนไม่น้อยขาดความรู้ความเข้าใจวิธีการทางสังคมศึกษา และความลึกซึ้งทั้งด้านเนื้อหา การออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2556; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2556) ประเด็นปัญหากรณีเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา หากพิจารณาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูกำลังเผชิญความท้าทายและมักกล่าวโทษว่ามีเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้อีกมากเกินไปโดยไม่คำนึงว่านั่นคือขอบเขตเนื้อหา และการเรียงลำดับตามระดับชั้น ที่มุ่งเน้นมโนคติพื้นฐานจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องที่ไกลตัวออกไป (Maxim, 2010) การเรียนรู้จึงใช้เวลาส่วนใหญ่กับการถ่ายทอดความรู้แบบอธิบายและทำใบงาน ไม่มีการใช้ทักษะการใช้เหตุผลเชิงวิพากษ์ หรือแก้ปัญหา นักเรียนขาดโอกาสเรียนรู้เชิงลึก และเชื่อมโยงหัวข้อกับระดับชั้นอื่น (Bellanca and Brandt, eds., 2556) นอกจากนี้สังคมศึกษายังนำวิธีการศึกษาแบบตะวันตกมาใช้โดยนำกลุ่มสังคมศาสตร์รวมเป็นวิชาเดียวคือสังคมศึกษา ครูสังคมศึกษาจึงขาดความรู้ที่ลุ่มลึกในวิชาเฉพาะและไม่เข้าใจการบูรณาการแบบสหวิทยาการของสังคมศึกษา ไม่ต้องกล่าวถึงครูที่จบการศึกษาในวิชาเอกอื่นๆ ว่าจะขาดวิธีคิด แนวทางของวิชาและความลึกซึ้งเพียงใด สิ่งนี้นำไปสู่การเรียนรู้แบบท่องจำในที่สุด (ทวิศิลป์ สืบวัฒนะ, 2554)

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาคือคุณภาพครู เพราะครูเป็นผู้นำปรัชญาแนวคิดและเจตนาธรรมของหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติโดยเป้าหมายหลักคือการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ของผู้เรียน (Barber and Mourshed, 2007; UNESCO, 2012) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นดัชนีบ่งชี้สำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามทางแนวปฏิรูปการเรียนรู้ หลักการสำคัญคือมุ่งเน้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นคนดี คนเก่ง และเรียนรู้อย่างมีความสุข ใช้กระบวนการทางปัญญาพัฒนาตนเองและสังคม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้มี 4 ประการ 1) การออกแบบการเรียนรู้ เป็นความรู้ความสามารถในการ

วิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระเพื่อออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคหลากหลาย 3) การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เป็นการจัดหา ผลิต ใช้สื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการออกแบบวิธีการวัดและประเมินผล กระบวนการวัดและประเมินผล และการนำผลการประเมินมาใช้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2548; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2552; วนิดา ภูวนารถนุรักษ์, 2552; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

การพัฒนาสมรรถนะครูได้รับอิทธิพลจาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณลักษณะด้านเนื้อหา ตัวแปรกระบวนการ และคุณลักษณะทางบริบท (Guskey and Sparks, 2002) คุณลักษณะด้านเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคำถามที่ว่า ควรพัฒนาอะไรในวิชาชีพ อธิบายได้โดยแนวคิดความรู้เนื้อหาผนวกวิธีสอนที่ผสมผสานความรู้เนื้อหาและความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนเข้าไว้ด้วยกัน ตัวแปรกระบวนการอธิบายว่า ควรพัฒนาครูอย่างไร แนวคิดการพัฒนาครูต้องการเปลี่ยนแปลงความเชื่อครูเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้นั้นมีรากเหง้ามาจากการปฏิบัติจริงในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นผลจากการเปิดโอกาสให้ครูไตร่ตรอง ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ด้วยการสังเกตเชิงสร้างสรรค์พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้เกิดความเชื่อว่าตนมีความสามารถพัฒนาศักยภาพการสอนและเรียนรู้ได้ดีขึ้นกว่าเดิม คุณลักษณะทางบริบทระบุว่าจะปัจจัยใดเกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การศึกษามีคุณภาพคือการใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นวิธีการที่ตอบสนองปัญหาและความต้องการในสถานการณ์จริง ครูกลายเป็นนักวิจัยที่สร้างความรู้และทดลองปฏิบัติจริงบนฐานความรู้ ครูพัฒนาไปพร้อมกับนักเรียนที่พัฒนาการเรียนรู้อยู่ เป็นวิธีที่กลมกลืนกับวิธีการทำงานปกติของครู การพัฒนาครูมุ่งเน้นฝึกปฏิบัติจริงในห้องเรียน ร่วมคิดและวางแผน ร่วมแก้ปัญหาระหว่างผู้บริหาร ครูและที่ปรึกษาการพัฒนา มีการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอและประเมินตามสภาพจริงเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ในการพัฒนา

ผลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบและกระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา และดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดความรู้เนื้อหาผนวกวิธีสอน การวิจัยปฏิบัติการ และการพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา มีลักษณะอย่างไร
2. การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา มีผลอย่างไร

3. ประสิทธิภาพและคุณภาพของการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การกำหนดสมรรถนะ เป็นการพัฒนางค์ประกอบ และตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา โดยการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดนิยามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา จากนั้นทำการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา และแบบสอบถามองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ผลการศึกษางค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะ

ระยะที่ 2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการออกแบบร่างรูปแบบการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น และลักษณะของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนา หลักการพัฒนา และขั้นตอนการพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลสภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ทฤษฎีและแนวคิดพัฒนาครู หลักการพัฒนาครู และขั้นตอนการพัฒนาครู และแบบสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ผลข้อมูลสภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนา หลักการพัฒนา และขั้นตอนการพัฒนาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนารูปแบบ เป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานใน ระยะที่ 2 มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาฉบับสมบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการ

จัดการเรียนรู้ของครูสังคัมศึกษาระดับประถมศึกษา แบบสัมภาษณ์คุณภาพร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้ของครูสังคัมศึกษาระดับประถมศึกษา แบบประเมินคุณภาพร่างรูปแบบการพัฒนา
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคัมศึกษาระดับประถม ศึกษา และแบบประเมินสมรรถนะการจัดการ
เรียนรู้ของครูสังคัมศึกษาระดับประถมศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลระยะนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การ
วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณภาพร่างรูปแบบ
และข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับคุณภาพร่างรูปแบบและแบบ
ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคัมศึกษาระดับประถมศึกษา

ระยะที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบ เป็นการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู
สังคัมศึกษาระดับประถมศึกษาทดลองใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลการดำเนินงานรูปแบบการ
พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคัมศึกษาระดับประถมศึกษา และเพื่อประเมินสมรรถนะการ
จัดการเรียนรู้ของครูสังคัมศึกษาระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ครู
สังคัมศึกษาโรงเรียนบ้านเตาป่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6 คน หลักเกณฑ์การ
คัดเลือกโรงเรียนและครูผู้สอน ได้แก่ 1) เป็นโรงเรียนที่มีครูผู้สอนวิชาสังคัมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6
ครบทุกระดับชั้น 2) ครูแต่ละคนสอนเพียง 1 ระดับชั้นเท่านั้น และ 3) ครูทุกคนปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน
เดียวกันเพื่อความสะดวกในการทำงานร่วมกัน แบบแผน การทดลองใช้เป็นแบบกึ่งทดลอง (quasi-
experiment) มีลักษณะแบบกรณีศึกษา (single-case designs) รวม 6 กรณีศึกษา การออกแบบการวิจัยเป็น
แบบ A-B design แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะเส้นฐาน (A) เป็นการเก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย
จำนวน 1 วงรอบ และระยะทดลอง (B) เป็นระยะที่กลุ่มเป้าหมายได้รับพัฒนาตามรูปแบบ จำนวน 4 วงรอบ
แต่ละวงรอบประกอบด้วย 6 ชั้น ได้แก่ 1) วิเคราะห์ (analyze) 2) เรียนรู้ (learn) 3) วางแผน (plan) 4) ฝึกฝน
(practice) 5) สังเกต (observe) และ 6) สะท้อนคิด (reflect) รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นวิเคราะห์ (analyze) ทำการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคัมศึกษา
ระดับประถมศึกษา โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคัมศึกษาระดับประถมศึกษา ครู
จัดทำบันทึกการเรียนรู้เกี่ยวกับผลการเรียนรู้ในแต่ละวงรอบ และผู้วิจัยแจ้งผลการประเมินและร่วมวิเคราะห์
สมรรถนะที่เป็นปัญหาของครูแต่ละคน

ขั้นเรียนรู้ (learn) ครูเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในสมรรถนะที่เป็นปัญหาโดยใช้แหล่งข้อมูล
และสื่อการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้หรือการแสวงหาความรู้อื่นเพิ่มเติมด้วยตนเอง จากนั้นมีการประชุมเพื่อ
ถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นวางแผน (plan) ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคัมศึกษา โดย
เปิดโอกาสให้ครูทำงานร่วมกับเพื่อนครูได้อย่างอิสระ ตามความถนัด ความสนใจ และตัดสินใจด้วยตนเอง
ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในกรณีมีข้อสงสัยหรือปัญหา

ขั้นฝึกฝน (practice) ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ตน
รับผิดชอบ

ขั้นสังเกต (observe) ครูสังเกตการจดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองโดยมีผู้วิจัย ผู้ช่วยผู้วิจัย
และครูสังคัมศึกษาสังเกตการจดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน จากนั้นผู้สังเกตทำการวิเคราะห์ข้อมูลการ
สังเกตเบื้องต้น

ขั้นสะท้อนคิด (reflect) ผู้วิจัย ผู้ช่วยผู้วิจัย และครูสังคมศึกษา ประชุมเพื่อสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับรายละเอียดและเหตุผลการจัดการเรียนรู้ ความคิดและความรู้สึกที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ สภาพการจัดการเรียนรู้โดยรวมและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังคมศึกษาระดับประถมศึกษา แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา แบบบันทึกประจำวัน และแบบบันทึกการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์แบบบันทึกประจำวันและแบบบันทึกการเรียนรู้ และข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาได้กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน 1 ภาคเรียน ดังตาราง

ตารางที่ 1 แผนปฏิบัติการวิจัย

กิจกรรม	ระยะเวลาการดำเนินงาน (เดือนที่)					
	1	2	3	4	5	6
ระยะเวลาการพัฒนา	baseline	treatment				follow up
กระบวนการพัฒนา						
1. ประชุมครู (meeting)	Me ₁					Me ₂
2. วิเคราะห์ (analyze)		An ₁	An ₂	An ₃	An ₄	
3. เรียนรู้ (learn)		Le ₁	Le ₂	Le ₃	Le ₄	
4. วางแผน (plan)	Pl ₁	Pl ₂	Pl ₃	Pl ₄	Pl ₅	
5. ฝึกฝน (practice)	Pr ₁	Pr ₂	Pr ₃	Pr ₄	Pr ₅	
6. สังเกต (observe)	Ob ₁	Ob ₂	Ob ₃	Ob ₄	Ob ₅	
7. สะท้อนคิด (reflect)	Re ₁	Re ₂	Re ₃	Re ₄	Re ₆	
แผนการวัดและประเมินผล						
1. บันทึกการเรียนรู้	Ll ₁	Ll ₂	Ll ₃	Ll ₄	Ll ₅	
2. สันทนากลุ่ม	Fo ₁					Fo ₂
3. ประเมินสมรรถนะครู	Pre	Post ₁	Post ₂	Post ₃	Post ₄	
4. สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง						In ₁

หมายเหตุ

Me = ประชุมครู

Le = เรียนรู้

Pr = ฝึกฝน

Re = สะท้อนคิด

Fo = สันทนากลุ่ม

Post = ประเมินหลังได้รับการพัฒนา

An = วิเคราะห์

Pl = วางแผน

Ob = สังเกต

Ll = บันทึกการเรียนรู้

Pre = ประเมินก่อนได้รับการพัฒนา

In = สัมภาษณ์

ระยะที่ 5 การประเมินรูปแบบ เป็นการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนศึกษาระดับประถมศึกษา โดยการประเมินประสิทธิผลและคุณภาพของรูปแบบจากผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูสังคมนศึกษา จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกคะแนนการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนศึกษาระดับประถมศึกษา แบบสัมภาษณ์ผลการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนศึกษาระดับประถมศึกษา แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนศึกษาระดับประถมศึกษา และประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนศึกษาระดับประถมศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ตามรูปแบบและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์คะแนนการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนศึกษาระดับประถมศึกษา

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนศึกษาระดับประถมศึกษา รูปแบบนี้มีสาระสำคัญและองค์ประกอบต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1.1 สาระสำคัญของรูปแบบ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสามารถสังเคราะห์สาระสำคัญของรูปแบบ 7 ประการ ได้แก่ 1) ประเด็นการพัฒนาความมาจากสภาพปัญหาและความต้องการ 2) การเรียนรู้เชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์กับความรู้ใหม่ 3) การเรียนรู้อาศัยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 4) การนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติและฝึกฝน 5) การสังเกตการจัดการเรียนรู้เพื่อรวบรวมข้อมูลและเรียนรู้ 6) สะท้อนคิดเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และ 7) การเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

1.2 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ ขั้นตอนการพัฒนา กิจกรรมการพัฒนา บทบาทผู้เกี่ยวข้อง และการวัดและประเมินผล

1.2.1 หลักการ ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาความรู้เนื้อหาหมวดวิธีสอน 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และ 3) การพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

1.2.2 วัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนตรีศึกษาระดับประถมศึกษา

1.2.3 กลยุทธ์ ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่ 1) การใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) การเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิม 3) การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 4) การประยุกต์ใช้ความรู้และการฝึกฝน 5) การสังเกต 6) การไตร่ตรองสะท้อนคิด และ 7) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

1.2.4 ขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดปัญหาและความต้องการ 2) การพัฒนาความรู้และทักษะ 3) การวางแผนจัดการเรียนรู้ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) การสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 6) การสะท้อนคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2.5 กิจกรรมการพัฒนา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักและ 6 ขั้นตอนย่อยดังนี้ 1) การฝึกอบรม (Training) มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ วิเคราะห์ (analyze) และเรียนรู้ (learn) 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Teaching) มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ วางแผน (plan) และฝึกฝน (practice) และ 3) การคิด (Thinking) มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ สังเกต (observe) และสะท้อนคิด (reflect)

1.2.6 บทบาทผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ส่วนได้แก่ 1) ครูสังคมนตรีศึกษามีหน้าที่ประเมินสมรรถนะเพื่อหาความต้องการจำเป็น เรียนรู้เพิ่มเติม จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สังเกตและสะท้อนตนเอง และ 2) ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้พัฒนาสมรรถนะครูมีหน้าที่ประเมินสมรรถนะครู อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สังเกตและสะท้อนคิดการจัดการเรียนรู้ของครู

1.2.7 การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ 2) การสัมภาษณ์ผลการเรียนรู้ตามรูปแบบ และ 3) การสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนผลรูปแบบ

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนตรีศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าครูสังคมนตรีศึกษาทุกคนมีพัฒนาการโดยรวมสูงขึ้น

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ พิจารณาประสิทธิผลและคุณภาพของรูปแบบ ด้านประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่า ครูสังคมนตรีศึกษามีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หลังเข้าร่วมการพัฒนาสูงกว่าก่อนเข้าร่วมการพัฒนาและมีพัฒนาการผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ร้อยละ 60 ด้านคุณภาพของรูปแบบพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จุดเด่นของรูปแบบ ได้แก่ การวิจัยปฏิบัติการ การใช้โรงเรียนเป็นฐาน การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง และความเหมาะสมของกิจกรรมการพัฒนา และข้อควรปรับปรุง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคล และปัญหาของกระบวนการวิจัย

อภิปรายผล

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ 3 ประการ ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ทฤษฎี และแนวคิดการพัฒนา หลักการพัฒนา และขั้นตอนการพัฒนา ผลการสังเคราะห์ได้รูปแบบ TTT Model (Training-Teaching-Thinking) มีองค์ประกอบของรูปแบบ 10 ประการ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) แนวคิดพื้นฐาน 3) หลักการ 4) วัตถุประสงค์ 5) กลยุทธ์ 6) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ 7) สารระ การเรียนรู้ 8) กิจกรรมการพัฒนา 9) แผนปฏิบัติการ และ 10) การวัดและประเมินผล หลักการ ได้แก่ 1) การพัฒนาความรู้เนื้อหาผนวกวิธีสอน 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และ 3) การพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หลักการดังกล่าวมีแนวคิดที่เอื้อต่อการพัฒนาครูมากกว่าที่เคยมีการดำเนินงานมาในอดีต กรอบแนวคิดหลักคือการใช้โรงเรียนเป็นฐานของการพัฒนา จุดประสงค์การพัฒนาเกิดขึ้นจาก ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ครู และนักเรียนอย่างแท้จริง ผู้บริหารและครูมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนา ครูเรียนรู้ในบริบทจริงและมีผู้เรียนเข้ามาเกี่ยวข้องของการใช้ทรัพยากรที่มีภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Bredeson, 2003) ร่วมกับหลักการของการพัฒนาความรู้ เนื้อหาผนวกวิธีสอนที่ครูต้องวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็นของตนเองเพื่อกำหนดประเด็น ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และประยุกต์ใช้ความรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อแสดง ความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และฝึกฝนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดความชำนาญ ซึ่งเป็นหลักการการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ครูสังคมศึกษาต้อง สามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการและเรียนรู้แบบนำตนเอง ตระหนักถึงเงื่อนไขที่จำเป็นใน การพัฒนาตนเอง การวิเคราะห์ตามรูปแบบนี้จึงเป็นการค้นหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเพื่อ ค้นหาความแตกต่างของสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับสิ่งมุ่งหวัง ครูนำผลการวิเคราะห์ตนเองนี้ไปใช้ใน การแสวงหาความรู้ ผลจากการเรียนรู้ทำให้ครูมีความรู้ความสามารถในการวางแผนการเรียนรู้ อย่างเหมาะสมโดยการรวบรวมข้อมูลต่างๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมาย ตามที่หลักสูตรกำหนด (McTich and Wiggins, 2004) จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ใน สถานการณ์จริง เพื่อทดลองใช้ความรู้และฝึกฝนให้ชำนาญ ดังนั้นการจะมีทักษะได้นั้นต้องผ่าน กระบวนการรับข้อมูลเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ นำมาฝึกทักษะ และเกิดทักษะใหม่จนกลายเป็น ส่วนหนึ่งของพฤติกรรม (Marsh, 1991 อ้างถึงใน วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2554) ระหว่างการจัด กิจกรรมการเรียนรู้จะถูกเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ไตร่ตรองสะท้อน คิด และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนา (Gibbs, 1988) ขั้นตอนของการพัฒนาตามรูปแบบนี้มีลักษณะ การดำเนินงานที่เป็นกิจกรรมประจำวันของการจัดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการเรียนรู้และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ขั้นตอนที่เพิ่มเข้ามาได้แก่ การวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ การแสวงหา ความรู้เพิ่มเติม การสังเกตการจัดการเรียนรู้ และการไตร่ตรองสะท้อนคิด ขั้นตอนการพัฒนาลักษณะ นี้ได้ขยายขอบเขตความรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นของแต่ละบุคคลมาเป็นความรับผิดชอบ ร่วมกันของกลุ่มครู การเรียนรู้ของครูจึงมาจากประสบการณ์ส่วนตัวและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน

ร่วมงานผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สอดคล้องกับผลการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของชาริณี ตรีวรัญญู (2550) มารุต พัฒผล (2550) และเกสร ทองแสน (2553)

2. ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ พบว่าครูสังคมศึกษาทั้ง 6 กรณีศึกษามีพัฒนาการโดยรวมสูงขึ้น แสดงว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาสมรรถนะได้ดีทั้งการออกแบบการเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลตามตัวบ่งชี้และรายการพฤติกรรม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบเด่นชัดเรื่องความรู้ (knowledge) และทักษะ (skill) ผลการพัฒนาพบพัฒนาการสมรรถนะ 4 ด้าน เพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย เนื่องจากความรู้และทักษะเป็นองค์ประกอบที่สามารถพัฒนาได้โดยใช้ระยะเวลาไม่นานนัก สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องสมรรถนะที่นักวิชาการอธิบายว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งที่มีส่วนหนึ่งลอยอยู่เหนือน้ำ โดยเป็นส่วนที่มองเห็นและสามารถพัฒนาได้ง่าย ได้แก่ ความรู้ และทักษะต่างๆ ครูสามารถพัฒนาความรู้นี้ได้หลายวิธีโดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า การสนทนากับเพื่อนครู และพัฒนาทักษะได้ด้วยการฝึกปฏิบัติ เรียกว่า hard skills อีกส่วนหนึ่งที่มองเห็นยากอยู่ใต้น้ำเป็นส่วนที่ใหญ่มีความสำคัญและพัฒนาได้ยาก ได้แก่ แรงจูงใจ อุบนิสัย ภาพลักษณ์ภายใน และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม เรียกว่า soft skills พฤติกรรมการทำงานขึ้นอยู่กับความรู้และทักษะที่เป็นส่วนเหนือน้ำที่ต้องอาศัยเขาวนปัญญาในการเรียนรู้ แต่บุคคลมีผลการปฏิบัติงานที่โดดเด่นจำเป็นต้องมีแรงผลักดันเบื้องลึกอันเป็นคุณลักษณะเฉพาะบุคคลประกอบด้วย (Spencer and Spencer, 1993; Weiss, 2003) แต่การจะพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวต้องอาศัยระยะเวลานาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของชาริณี ตรีวรัญญู (2550) จำปา จันทะสอน (2554) ปัญญา ทองนิล (2553) ที่พัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนตามรูปแบบการศึกษาชั้นเรียน พัฒนาความรู้และนำไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ทำให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

3. ประสิทธิภาพและคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ พบว่าครูสังคมศึกษามีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้หลังเข้าร่วมการพัฒนาสูงขึ้น และมีคะแนนพัฒนาการผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เนื่องจากรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษามีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครู ส่งเสริมการค้นหาคำตอบความต้องการจำเป็นในการพัฒนา วางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน และสะท้อนผลเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น (สุวิมล ว่องวานิช, 2557) นอกจากนี้การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาตามรูปแบบนี้ยังมีการดำเนินงานรวม 4 วงรอบ แต่ละวงรอบจะได้รับการพัฒนาสมรรถนะเพิ่มขึ้นตามวงจรการพัฒนา ได้แก่ วิเคราะห์ เรียนรู้ วางแผน ฝึกฝน สังเกต และสะท้อนคิด รวมทั้งครูเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงานเป็นการร่วมมือกันตามแนวคิดการพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังกรณีผลการวิจัยการพัฒนาคูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์จากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) ที่พบว่าการใช้การวิจัยปฏิบัติการสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้เป็นอย่างดี

การพิจารณาคูคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ในประเด็นจุดเด่นของรูปแบบ กลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นว่า ประกอบด้วยการนำกระบวนการวิจัยปฏิบัติการมาใช้

ในการพัฒนาเนื่องจากเป็นการสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นระบบ ลงมือปฏิบัติจริง เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน และเปิดโอกาสให้แก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานได้ ทั้งนี้ครูยังรู้สึกเป็นอิสระทางความคิด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีอิสระในการวางแผน และปรับปรุงการผลงานได้เอง โดยมีผู้พัฒนาสมรรถนะเป็นผู้อำนวยความสะดวก และช่วยแนะนำแนวทางที่เหมาะสมเพิ่มเติมการใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นรูปแบบที่ครูพัฒนาในโรงเรียนร่วมกับเพื่อนครูและนักเรียน เชื่อมั่นว่าการพัฒนาส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของตนอย่างแท้จริง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในตนเองเพราะไม่ได้เป็นการจัดอบรมและใช้แบบทดสอบประเมิน แต่ครูพัฒนาตนเองได้ตามความต้องการ เป็นการเรียนรู้แบบนำตนเอง บนพื้นฐานความเชื่อมั่นและยอมรับในประสบการณ์และความสามารถของครู และความเหมาะสมของกิจกรรมการพัฒนา หลายกิจกรรมมีการดำเนินการตามภาระงานปกติของครู กิจกรรมที่เพิ่มเข้ามาแม้ครูไม่เคยมีการปฏิบัติแต่ทุกฝ่ายก็เชื่อมั่นว่าสามารถดำเนินการได้และไม่เป็นภาระแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารหรือผู้นำการพัฒนาควรสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกับครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนา วิธีการพัฒนา และสื่อวัสดุอุปกรณ์และเอกสารที่จำเป็น

1.2 ผู้บริหารหรือผู้นำการพัฒนาควรเห็นความสำคัญ และกำหนดเป็นนโยบายระดับสถานศึกษา

1.3 ผู้นำการพัฒนาควรมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสังคมศึกษาและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ทักษะการดำเนินการพัฒนาตามหลักการและขั้นตอนการพัฒนา รวมทั้งคุณลักษณะอื่นๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาตามรูปแบบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำรูปแบบไปทดลองในสถานศึกษาอื่นหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่มีครูจำนวนมากพอที่จะสามารถเปรียบเทียบพัฒนาการของครูตามลักษณะต่างๆ ได้

2.2 ควรขยายผลการทดลองใช้รูปแบบกับครูระดับอื่น หรือวิชาอื่น หรือนักศึกษาครูที่มีบริบทแตกต่างจากกลุ่มเป้าหมายนี้

2.3 ควรประยุกต์ใช้รูปแบบการพัฒนานี้พัฒนาสมรรถนะด้านอื่นของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา เช่น สมรรถนะด้านหลักสูตร สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

บรรณานุกรม

เกษร ทองแสน. (2553). การพัฒนาครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูคณิตศาสตร์ โดยใช้การศึกษา

บทเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จำปา จันทะสอน. (2554). การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ชารินทร์ ตรีรัฐบุญ. (2550). การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. (2554). แนวคิดและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- ปัญญา ทองนิล. (2553). รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับนักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มารุต พัฒนาผล. (2550). การพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาบทเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์ การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- วนิดา ภูวนารณนุรักษ์. (2552). สมรรถนะของครูไทย. รมคำแหง 26 (ฉบับพิเศษวิทยานิพนธ์). 69-79.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2554). ครูสังคมีศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2557). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom action research). พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). “หนังสือที่ ศร 0206.3/ว 17 เรื่อง มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.” 21 ตุลาคม.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2552). คู่มือผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษา: การต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). รายงานการวิจัยและพัฒนาแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2556). การศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- Barber, Michael, and Mona Mourshed. (2007). How the world's best-performing school systems come out on top. Washington, D.C.: McKinsey & Company.

- Bellanca, James, and Ron Brandt eds. (2556). **ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21**. แปลจาก 21st Century skills: Rethinking how students learn. แปลโดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์. พิมพ์ครั้งที่ 2: กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- Bredeson, Paul V. (2003). **Designs for learning: A new architecture for professional development in schools**. Thousand Oaks: Corwin.
- Gibbs, G. (1988). **Learning by doing: A guide to teaching and learning methods**. Oxford: Oxford Polytechnic Further Education Unit.
- Guskey, Thomas R., and Dennis Sparks. (2002). **Linking professional development to improvements in student learning**. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association April 1-5. New Orleans.
- Maxim, George W. (2010). **Dynamic social studies for constructivist classrooms: Inspiring tomorrow's social scientists**. 9th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- McTich, Jay, and Grant Wiggins. (2004). **Understanding by design: Professional development workbook**. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Michaelis, John U., and Jesus Garcia. (1996). **Social studies for children: A guide to basic instruction**. 11th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Spencer, Lyle M., and Signe M. Spencer. (1993). **Competence at work: Models for superior performance**. New York: John Wiley & Sons.
- Weiss, Tracey Bernstein. (2003). **Coaching competencies and corporate leadership**. New York: St. Lucie Press.
- UNESCO. (2012). **EFA global monitoring report 2012: Youth and skills**. Paris: United Nations Educational.